

Майдачевська А.В., Лейченко А.В., здобувачі вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Грекова Л.Ю., завідувач навчально-наукової
криміналістичної лабораторії

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ, ПОВ'ЯЗАНОЇ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ВИБУХОВИХ РЕЧОВИН

Згідно офіційних статистичних даних у період часу з 2017 р. по 2020 р. в Україні зареєстровано 134 кримінальних правопорушення, пов'язаних із застосуванням вибухових речовин [1]. Питання підвищення ефективності слідчих дій, у тому числі, огляду місця події, результати яких є головним джерелом отримання доказів у кримінальному судочинстві, є завжди актуальними. Особливістю огляду місця події таких злочинів є небезпечність пристроїв, пристосованих для здійснення вибухів та специфіки наслідків цього явища. В цілому, під вибухом розуміють явище, пов'язане з раптовою зміною стану речовини, що супроводжується різким звуковим ефектом і швидким виділенням енергії, яке визначається рядом суттєвих чинників - видом, кількістю і характером дії вибухових речовин, наявністю і матеріалом оболонки корпусу, що створює вражаючі осколки, а також місцем розміщення вибухового пристрою та вибухових речовин [2, с. 54].

Досить важливим доказовим значенням при огляді місця події, пов'язаної із застосуванням вибухових речовин, є збереження максимально можливої кількості слідів, що можуть мати відношення до успішного розслідування кримінального провадження. Порядок дій та процедуру поводження з вибуховими матеріалами регламентовано Наказом Міністерства внутрішніх справ «Про затвердження Інструкції про поводження з вибуховими матеріалами в органах і підрозділах Національної поліції України та підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України» від 19.08.2019 р. Відповідно до зазначеної регламентації, здійснити безпосереднє обстеження місця події можуть виключно спеціалісти-вибухотехніки за участю кінолога зі спеціальним собакою з пошуку вибухівки та після отримання інформації про підготовку вибуху або незаконне поводження зі зброєю та боєприпасами. До їх прибуття огляд місця події не проводиться [3].

Очевидним є те, що вибух зводить кількість слідів, залишених злочинцем, до мінімуму, адже внаслідок цього явища відбувається не лише деформація та реструктуризація вибухової конструкції, але й знищення за рахунок тиску та температури вагомих ідентифікаційних

слідів, таких як відбитки пальців, волосся, сліди взуття тощо. Досліджуючи питання огляду місця події, пов'язаної з застосуванням вибухових речовин, вчені зазначають про можливість виявлення традиційних та вибухотехнічних слідів, що мають важливу криміналістичну інформацію. До традиційних слідів відносяться відбитки взуття, залишки одягу, недопалки сигарет, жувальні гумки, залишки сірників, інструменти, якими користувався злочинець. Друга група слідів містить залишки вибухового пристрою (металеві, скляні або пластмасові частини корпусу пристрою, обривки електропроводів, дроту і вогнепровідного шнура, частини корпусу, механічного детонатора, деталі або уламки годинникового механізму та елементів електроживлення, пакети для транспортування та інші [4].

Відповідно до даних, вилучених з Урядового порталу України, лише за 8 місяців минулого року вибухотехніки та кінологи здійснили майже 20 тисяч виїздів на огляди місця події та на кримінальні правопорушення [5]. Іноді під час такого огляду відбувається виявлення вибухових матеріалів, задля знешкодження яких виникає потреба у проведенні спеціальних вибухотехнічних робіт щодо знешкодження вибухових пристроїв. Згідно до Наказу Міністерства внутрішніх справ України «Про затвердження Інструкції про поводження з вибуховими матеріалами в органах і підрозділах Національної поліції України та підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України» спеціальні вибухотехнічні роботи здійснюють спеціалісти-вибухотехніки Національної поліції України [2]. Спираючись на те, що така діяльність є досить небезпечною для життя та здоров'я людей, спеціалістами широко застосовується практика щодо застосування роботизованих систем для дистанційного знешкодження вибухових пристроїв. Хоча в Україні поки не має жодної власної розробки робота-сапера, який би пройшов повний цикл випробувань та виготовлявся серійно, держава приймає участь у міжнародних програмах щодо введення практики застосування роботизованих систем. Однією з таких програм є Міжнародна технічна допомога за фінансування Уряду Канади, у співпраці та координації з Офісом Управління ООН з обслуговування проектів в Україні (UNOPS), до якої Україна долучилась у 2018 році, та яка триває й досі. У рамках програми Центр розмінування Командування Сил підтримки Збройних Сил України неодноразово отримував технічне обладнання, а у 2019 році його було забезпечено портативними цифровими рентгенівськими системами для термінового виявлення та аналізу підозрілих предметів Flat Scan 2 та роботизованими системами TALON IV покоління [6]. Спираючись на те, що одним із напрямків призначення даного центру є підготовка спеціалістів з розмінування, які залучаються не лише Збройними Силами, а й іншими силовими структурами України, є

можливим застосування новітнього технічного обладнання при виконанні спеціальних вибухотехнічних робіт. Завдяки обміну досвідом фахівців різних держав і взаємодопомоги щодо технічного оснащення вибухотехнічних підрозділів огляд місця події, пов'язаної з використанням вибухових речовин, стає безпечнішим та якіснішим.

Резюмуючи вищенаведене, доходимо до висновку, що специфікою огляду місця події є те, що кількість криміналістичних слідів, які залишаються після вибуху, є мізерною. Задля безпечного огляду об'єктів, транспортування або дистанційного знешкодження вибухових пристроїв є необхідність у використанні не лише потужного людського потенціалу, але й новітніх технологій. Широкого застосування набула практика щодо використання роботизованих систем при огляді місця кримінального правопорушення. Прийняття Україною участі у проектах щодо розширення практики застосування роботів-саперів закордонних виробників полегшить та удосконалить процедуру огляду місця події.

Література

1. Статистичні дані: Офіс Генерального Прокурора. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/stat_n_st?dir_id=113897&libid=100820

2. Дильдин Ю.М., Мартынов В.В., Семенов А.Ю., Шмырев А.А. Основы криминалистического исследования самодельных взрывных устройств: учеб. пособие. Москва, 1991. 94 с.

3. Про затвердження Інструкції про поводження з вибуховими матеріалами в органах і підрозділах Національної поліції України та підрозділах Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України: Наказ Міністерства внутрішніх справ України № 691 від 19.08.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1081-19#Text>

4. Бурбело Б.В. Особливості слідової картини місця події, пов'язаного з застосуванням вибухових пристроїв та вибухових речовин як джерело інформації встановлення особи злочинця. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2017. № 2. С. 245-252.

5. Кінологи та вибухотехніки Нацполіції отримали новий службовий спецтранспорт. Урядовий портал: веб-сайт. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/kinologi-ta-vibuhotehnik-i-nacpoliciyi-otrimali-novij-sluzhbovij-spectransport>

6. Українські сапери отримали технічну допомогу на суму понад 50 мільйонів гривень. Міністерство оборони України: веб-сайт. URL: <https://www.mil.gov.ua/news/2020/04/28/ukrainski-saperi-otrimali-tehnicnu-dopomogu-na-sumu-ponad-50-miljoniv-griven/>